

Míra sociální kontroly v sousedství a charakter tohoto sousedství

Jak chápeme pojmy „sousedství“ a „sociální kontrola“?

Sociologický koncept sousedství má tyto dimenze: společenskou (sociální interakce...), ekonomickou (ekonomické vazby na bydlení, příjmy a sociální hierarchická diferenciaci), etnickou (etnická struktura aktérů sousedství, segregace, separace...), geografickou (reálná prostorová dimenze bydlení, resp. sousedství, mající vliv na všechny ostatní dimenze konceptu sousedství), demografickou (věková struktura a charakter sousedství...), psychologickou, etickou...aj.

Možné indikátory sociální kontroly v rámci sousedství: Počet, frekvence a intenzita interakcí jednotlivých aktérů v rámci sousedství, doba trvání času stráveného při těchto interakcích, počet společně vykonávaných aktivit v rámci sousedství, doba jejich trvání, doba po kterou aktéři v rámci sousedství využívají společných prostor, společných zařízení nebo společného vybavení v rámci sousedství, počet lidí využívajících tyto společné prostředky...

Možné indikátory charakteru sousedství: mobilita v rámci sousedství (míra proměnlivosti sousedů – frekvence, s jakou se lidé nastěhovávají do, resp. vystěhovávají z konkrétního prostoru sousedství...počet neformálních vztahů jednotlivých aktérů vzniklých na základě sousedství...

Teoretická hypotéza: Čím vyšší bude sociální kontrola v sousedství, tím bude toto sousedství charakterizováno více informálnějšími a a méně uniformními formami vztahů a sociálních interakcí.

Pracovní hypotéza: Čím vyšší bude doba, po kterou jednotliví aktéři v rámci sousedství využívají společných prostor, zařízení, vybavení... tím vyšší bude počet neformálních vztahů v rámci tohoto sousedství.

(Vztah počtu aktérů využívajících tyto prostory a počtu neformálně vzniklých vztahů by mohl mít nějaké limitační hranice – pravděpodobnost vzniku neformálních vztahů bude klesat, bude-li aktérů využívajících společné prostory příliš málo i bude-li jich příliš mnoho...)

Konformismus k mínění skupiny a míra v níž je skupina pro jedince referenční

Problematika skupiny má tyto dimenze: sociální, ekonomickou, psychologickou, etnickou, demografickou, politickou, ...prostorovou, časovou a energetickou.

Skupiny se často utváří na základě podobných sociálních, ekonomických, etnických, věkových, prostorových charakteristik, tedy i podle názorů, filosofie...vytváří se i v rámci určitého prostoru a času a v rámci určitých společných aktivit (energetická stránka).

Možné indikátory konformismu k mínění skupiny: shodné jednání, vystupování, názorové a politické vyjádření jedince vůči skupině, veřejná exprese příslušnosti ke skupině (jedinec na veřejnosti viditelně nosí symbol skupiny)...

Možné indikátory míry referenčnosti skupiny pro jedince: doba, kterou jedinec tráví v rámci aktivit skupiny, energie, kterou investuje v rámci těchto společných aktivit, účast na nepovinných aktivitách v rámci skupiny...

Teoretická hypotéza: Čím vyšší je míra, v níž je skupina pro jedince referenční, tím vyšší je konformismus jedince k mínění skupiny.

Pracovní hypotéza: Čím vyšší je veřejná expresivita identifikace jedince se skupinou, tím více se jedinec podílí na aktivitách skupiny.

Je-li závisle proměnnou konformismus jedince se skupinou (a jejím indikátorem expresivita identifikace), pak by pracovní hypotéza měla být formulována opačně.

Hledáme-li specifický vztah mezi sociální kontrolou v sousedství a charakterem tohoto sousedství, musíme se nejprve zabývat obecným vlivem sociální kontroly na chování lidí obecně a teprve poté se můžeme pokusit tento obecný vztah aplikovat na speciální prostředí – na sousedství (deduktivní přístup).

Jakým způsobem tedy ovlivňuje sociální kontrola přirozené chování lidí na veřejnosti? Jelikož je sociální kontrola spojena s očekáváním určitého typu chování, můžeme konstatovat, že je nezbytné na veřejnosti částečně potlačit naše přirozené chování a přizpůsobit toto chování určitým společenským modelům, vzorcům (regulace, kontrola chování). Týká se to téměř veškerého chování – od jakéhosi splynutí s davem, přes formality jako je odpověď na pozdrav (ačkoliv mi ten člověk může být i nesympatický, je očekávána odpověď na pozdrav) až po vykonávání našich fyziologických potřeb (v některých kulturách je zcela přirozené vykonávat svou potřebu kdykoliv a kdekoliv, v našem světě ale by však jistě např. muž za bílého dne močící uprostřed Náměstí Svobody působil neuvěřitelně šokujícím a pohoršujícím dojmem...). Klasickou ukázkou disbalance mezi očekáváním společnosti (sociální kontrolou) a chováním jedinců je jistě případ bezdomovců. Sociální kontrola předpokládá zainteresovanost jednotlivců v konformitě mezi chováním a očekávanými vzorci chování. Bezdomovci samozřejmě nejvíce žádné známky snahy být konformní vůči očekávání společnosti, proto jsou tak často ostatními přehlíženi a ignorováni - nespĺňují požadavky sociální kontroly, proto jsou ze společnosti v podstatě vyloučeni (exkomunikováni).

Docházíme tedy postupně k závěru, že čím je vyšší sociální kontrola, tím je vyžadován více formální a méně přirozený druh chování. **Teoretická hypotéza** ve vztahu sociální kontroly v sousedství a charakterem sousedství by zněla asi takto:

Čím silnější bude sociální kontrola v sousedství, tím bude toto sousedství charakterizováno formálnějšími a uniformnějšími formami vztahů a sociálních interakcí.

Nyní se můžeme zabývat samotnými indikátory jednotlivých konceptů. Jak můžeme měřit míru sociální kontroly v sousedství? Zkusil bych to též obrátit – jak můžeme měřit míru soukromí v sousedství? Jisté je to jakási „hustota zalidnění“ – či absolutní počet lidí sdílejících společný obytný prostor (např. počet lidí v jednom rodinném dvojdome, činžovním či panelovém domě, ... či samotná hustota zalidnění na mikroprostoru (jiný charakter bydlení bude ve čtvrtích s panelovými domy, kde na relativně malém prostoru bydlí velké množství lidí, tudíž velké množství lidí sdílí relativně malý společný prostor, jiný charakter bydlení bude klidné čtvrti s rodinnými domky, kde na relativně velké ploše bydlí relativně daleko méně lidí než v čtvrtích s panelovými domy).

Další charakteristikou by mohl být počet existujících vztahů v sousedství nezaložených pouze na základě bydlení na společném prostoru, ale na základě sdílení dalších společných aktivit (práce, škola, rodinné známosti, příbuzní...).

Samotný charakter sousedství se dá jen velmi těžko nějak měřitelně postihnout. Je skutečně velmi obtížné nalézt nějaký indikátor určující charakter sousedství, a to z jednoduchého důvodu: charakter sousedství není až tak kvantitativní, ale spíše kvalitativní povahy. (Charakter sousedství je charakterizován neuvěřitelným množstvím faktorů – od vlastností jednotlivých lokalit (atraktivita místa) přes sociální strukturu obyvatel dané oblasti (etnická skladba, religiozní, vzdělanostní, ekonomická ... struktura), až po makrokulturní vlivy. Proto si myslím, že v tomto případě by bylo nutné zorganizovat nějaký výzkum založený na dotazování (ať již formou dotazníkového šetření či formou interview), z tohoto šetření vyabstahovat nějakou kvalitativní analýzu a na základě ní vymezit nějakou klasifikaci charakteru sousedství. Ukazatel charakteru sousedství by pravděpodobně sestával ze subjektivního hodnocení vlastního vztahu k sousedství jednotlivých aktérů v rámci sousedství, mohl by však také vycházet z metod sociometrie atd.

Pracovní hypotéza by mohla vypadat takto:

Čím více lidí sdílí společné prostory, prostředky a vybavení v rámci společného prostoru bydlení (vyšší sociální kontrola, méně soukromí), **tím je kvalita bydlení těmito lidmi hodnocena jako nižší** (méně přirozené, více uniformní chování).

Tuto hypotézu lze demonstrovat na příkladu bydlení vysokoškolského studenta na koleji, kde sdílí spolu s mnoha dalšími studenty sociální zařízení, kuchyň, společenské místnosti aj. A je zjevné, že tento způsob bydlení není příliš kladně hodnocen, neboť např. při využívání jedné společné kuchyně aktéři nejenže nemají tolik času a prostoru, kolik by si jednotlivě představovali, ale zároveň také přichází o část soukromí (Lidově řečeno – „vidí si do talíře“).

Velmi dobře vypracovaný úkol.

S pozdravem
Daniela Ryšavá